

Μια αφήγηση για την τέχνη, Μ. Μανουσάκης

Μιχάλης Μανουσάκης

Μια αφήγηση για την τέχνη

Πανηγύρι χαράς

Πώς τα παιδιά μαθαίνουν για την τέχνη της ζωγραφικής μέσα από το παιχνίδι

Η ομάδα των παιδιών του Μετσόβου μπροστά στα έργα της.

ΚΑΠΟΤΕ ζούσε στο νότο ένας ζωγράφος που όχι μόνον ζωγράφιζε, αλλά έπαιζε με τα παιδιά και τους μιλούσε για την τέχνη της ζωγραφικής μέσα από το παιχνίδι.

Τους μιλούσε για τα δένδρα, πόσο διαφορετικά είναι μεταξύ τους, για τα βουνά, πόσο αλλάζουν από εποχή σε εποχή, τους μιλούσε για τα χρώματα που έχει η γη και τα λουλούδια, πόσο χαρούμενη μας κάνουν τη ζωή, με τις μυρωδιές τους και τις ποικιλίες τους κάθε εποχή.

Τους μιλούσε για τα πουλιά όταν πετούν, πόσο μοιάζουν και πόσο διαφέρουν μεταξύ τους. Ακόμη, πώς ο άνθρωπος έφτιαξε το αεροπλάνο με αφορμή τα πουλιά. Τους έλεγε, και τι δεν τους έλεγε! Κι αυτά όποτε συναντιόνταν με το δάσκαλό τους ήταν πολύ χαρούμενα γιατί μάθαιναν τα πράγματα που ήταν γύρω τους αλλά κυρίως γιατί τους έδινε χρώματα κάθε λογής, ακουαρέλες, ξυλομπογιές, δακτυλομπογιές, παστέλ και έπαιζαν, γελούσαν και χαίρονταν. Ήταν γι' αυτά ένα ατέλειωτο πανηγύρι χαράς τόσο, όσο κανένα άλλο παιχνίδι.

Κάποτε οι φωνές και τα γέλια των παιδιών ήταν τόσο έντονα που ακούστηκαν σε ένα βουνό πάνω ψηλά στο Βορρά. Εκεί ήταν κάποια άλλα παιδιά, που ζήλεψαν και θέλησαν και αυτό να χαρούνε όπως χαίρονταν και τα παιδιά από το Νότο.

Έτσι πήγαν στον άρχοντα του τόπου τους και τον παρακάλεσαν να τους εξηγήσει γιατί ακούνε από μακριά γέλια και παιδικές φωνές χαρούμενες κι ευτυχισμένες. Τότε ο άρχοντας, που ήξερε, κάλεσε το ζωγράφο να τους επισκεφθεί για να παίξει και με τα δικά του παιδιά, να γνωρίσουν κι αυτά τη μαγεία της ζωγραφικής, την ομορφιά των χρωμάτων και των σχημάτων.

Ο ζωγράφος δέχτηκε την πρόσκληση με πολύ χαρά. Πήρε μαζί του κάθε λογής χρώματα και ταξίδεψε έως το Βορρά. [...]

Ο χώρος

Ποτέ άλλοτε δεν είχε δει τέτοιο υπέροχο τοπίο. Τα σπίτια λες και είχαν γεννηθεί μέσ' από τη γη, πέτρινα με ξύλινα παράθυρα και οξυκόρυφες κεραμιδένιες στέγες. Άνοιξη ήτανε, αλλά όλες οι καμινάδες βγάζανε καπνό από τα ξύλα του τζακιού. Τα δένδρα περήφανα αντιστέκονταν στους αέρηδες. Και ο ζωγράφος φαντάστηκε τη μανία και τη δύναμη του αέρα να τα κτυπά στο καταχείμωνο. Φαντάστηκε πλατάνια πεισμώνοντας στον ήλιο, να πλαταίνουνε και ν' αγκαλιάζουνε με τη σκιά τους τους παππούδες το καλοκαίρι. Και οι γυναίκες, πουθενά αλλού δεν είχε δει τόσο λεβέντισσες, ντυμένες με βαριές πλουμιστές στολές καμαρωτές, με τα χέρια στη μέση, να διαβαίνουν τα σοκάκια μ' ένα αυστηρό χαμόγελο. Και τα βουνά γύρω τριγύρω, ψηλά, απότομα και καμπυλωτά σαν την αγκαλιά της μάνας- την αγκαλιά που ξέρεις ότι κλείνει όλο τον κόσμο σου, που ξέρεις ότι είναι μόνο δικός σου· του ανήκεις και σου ανήκει.

Τα παιδιά τον περίμεναν στην αυλή του άρχοντα, με πρόσωπα αμήχανα και γεμάτα ερωτηματικά. Μονομιάς όμως όλα άλλαξαν. Ο δάσκαλος τους χαμογέλασε τόσο ζεστά που τα παιδιά αμέσως κατάλαβαν. Η γιορτή στην καρδούλα τους είχε αρχίσει. Ο άρχοντας στεκόταν πλάι στο δάσκαλο και τον βοηθούσε. Τα παιδιά βοήθησαν κι αυτά να οργανωθεί το πανηγύρι. Στρώσανε σ' ένα μεγάλο δωμάτιο του αρχοντικού μεγάλα νάυλον στο πάτωμα, στερέωσαν μεγάλα χαρτιά στον τοίχο, έφεραν πινέλα και χρώματα και ό,τι άλλο χρειαζόταν και χωρίστηκαν σε ομάδες. Πήρε κάθε ομάδα τα χρώματα, τα πινέλα και τις παλέτες της, φόρεσαν από ένα παλιό πουκάμισο του μπαμπά και κάτσανε όλοι μαζί στο πάτωμα να γνωριστούν καλύτερα και να συζητήσουν τι θα 'θελαν να ζωγραφίσουν.

Ο δάσκαλος τους είπε πως ήταν πολύ χαρούμενος που βρισκόταν μαζί τους και ρώτησε αν γνώριζαν ο ένας τον άλλον και αν ήταν φίλοι. Μερικά παιδιά ήταν νεοφερμένα στο χωριό, άλλα πάλι ήταν δειλά και φοβισμένα ή ντροπαλά, αλλά όλα αυτά με τη δουλειά και την επαφή ξεπεράστηκαν.

Οι ομάδες

Ποτέ πριν δεν είχαν κάνει μεγάλες ζωγραφίες και αφού ξεκαθάρισαν το τι θα ζωγράφιζαν πέσανε με τα μούτρα στο παιχνίδι.

Η πρώτη ομάδα διάλεξε να ζωγραφίσει δένδρα ψηλά, κυπαρίσσια με βουνά χιονισμένα, κάτι που κάθε μέρα το έχουν μπροστά τους.

Η δεύτερη ομάδα θα έφτιαχνε το κοτέτσι της γιαγιάς.

Η τρίτη ένα δεινόσαυρο που θα έβγαζε φλόγες απ' το στόμα. Η τέταρτη ζήλεψε από την πρώτη και θα έφτιαχνε και αυτή κυπαρίσσια με χιονισμένα βουνά αλλά θα έβαζαν και θάλασσα.

Και η πέμπτη θα έφτιαχνε μια γάτα κι ένα καναρίνι στο κλουβί.

[...]

Ο άνεμος

Η ώρα περνούσε και τα παιδιά έπρεπε να πάνε στα σπίτια τους: ήταν ώρα φαγητού. Ο δάσκαλος τα ευχαρίστησε για την ωραία μέρα που πέρασε κοντά τους. Αφού έπλυναν πινέλα και παλέτες στη βρύση ένας ένας με τη σειρά και τα τακτοποίησαν στις θέσεις τους έφυγαν τρελαίνοντας το δάσκαλο με τις χαρούμενες φωνές τους.

Τη νύχτα ο ουρανός δεν είχε άστρα και ο αέρας βαριανάσαινε στο χωριό. Τα δέντρα πήγαιναν πέρα δώθε και τα σκυλιά γαύγιζαν ακατάπαυστα λες κι έλεγαν στον άνεμο να κοπάσει, αλλά αυτός τίποτε. Μάζευε ό,τι λεπτό και άδετο και το ταξίδευε μακριά, πολύ μακριά. Μέχρι και της λεμονιάς και της πορτοκαλιάς τα άνθη πέταξε σαν να ήθελε ν' αρωματίσει όλο τον τόπο κι οι μικροί βλαστοί, που προσπαθούσαν να βγάλουν τα πρώτα τους φυλλαράκια, δεν άντεξαν. Μόλις ξημέρωσε, η πρώτη σκέψη των παιδιών ήταν να πάνε στις ζωγραφίες τους, να τις δουν, να τις καμαρώσουν. Όταν φτάσανε στο αρχοντικό και μπήκανε μαζί με το δάσκαλο στην αίθουσα που χθες ζωγραφίζανε, έμειναν άναυδοι μ' αυτό που αντίκρισαν. Όλα ήταν άνω κάτω. Τα τζάμια σπασμένα, τα χρώματα και τα πινέλα ανακατεμένα και χυμένα και οι ζωγραφίες; που ήταν οι ζωγραφίες; «Ο ΑΝΕΜΟΣ!», είπε ένα παιδάκι, «θα τις πήρε ο άνεμος που χθες βράδυ δεν μας άφησε να κοιμηθούμε, που δεν άφησε τίποτε όρθιο στο χωριό, ΑΥΤΟΣ, ΑΥΤΟΣ, ΤΙΣ ΠΗΡΕ». Κάποιο παιδάκι είπε να πάμε στο βουνό και να βρούμε τον άνεμο και να τις πάρουμε όλες πίσω. Κάποια άλλα είπαν δεν πειράζει θα φτιάξουμε άλλες. Ο δάσκαλος τους καθησύχασε ότι θα μείνει λίγο καιρό ακόμη μαζί τους κι έτσι θα χουν την ευκαιρία και το χρόνο να φτιάξουν πολλές ζωγραφίες ακόμα και πολύ ωραιότερες. Τα πρόσωπα των παιδιών έλαμψαν. Δεν τα ένοιαζε πια που χάθηκαν οι ζωγραφίες τους. Εκείνο που τα ενδιέφερε και τα μάγευε ήταν το ότι θα συνέχιζαν παρέα με τους φίλους τους το παιχνίδι με το δάσκαλο. Η χθεσινή μέρα δεν ήταν μια μέρα συνηθισμένη. Κάτι άλλαξε στη ζωή τους. Να 'τανε ότι ένας ξένος ήρθε στο χωριό τους και έπαιξαν τόσο ωραία μαζί; Να 'ταν

ότι έβλεπαν τα βουνά πιο προσεκτικά ν' αλλάζουν χρώματα κάθε στιγμή ή ότι τα δέντρα ήταν τόσο διαφορετικά μεταξύ τους και τα χρώματά τους είχαν τόσο διαφορετικά πράσινα;

Ποιος ξέρει. Αυτό που ξέρουμε είναι ότι και η επόμενη μέρα ήταν το ίδιο μαγική και χαρούμενη όπως και η πρώτη.

Το τέλος του παιχνιδιού

Ο δάσκαλος πήρε μεγάλες κούτες ψυγείων και πλυντηρίων και τις έστησε όρθιες αφού πρώτα έβαλε μέσα πέτρες βαριές έτσι ώστε να μην μπορεί ο άνεμος να τις πάρει αν τολμήσει και ξανάρθει. Τα παιδιά θα έφτιαχναν ζωγραφιές όπως περίπου και την προηγούμενη μέρα, μόνο που αυτή τη φορά δεν είχαν μια πλευρά αλλά θα ζωγράφιζαν τις κούτες γύρω-γύρω. Μετά θα μπορούσαν να κόψουν σε κάποια σημεία το σχήμα του δράκου, π.χ. το στόμα με τη φλόγα στη μια πλευρά της κούτας, θα κράταγαν το σώμα στην άλλη πλευρά και στην τρίτη θα έκοβαν την ουρά και το ένα πόδι. Έτσι, ο δράκος δεν θα ήταν κολλημένος επάνω στην κούτα και γύρω από αυτήν αλλά θα μπορούσες να τον δεις ολόκληρο από ένα σημείο και αν περιφερόσουν λίγο αριστερά-δεξιά θα σου έδινε την εντύπωση ότι κινείται, ότι είναι έτοιμος για δράση.

Το ίδιο κάνανε και οι άλλες ομάδες αντίστοιχα.

Το τέλος του παιχνιδιού βρήκε τα παιδιά πολύ κουρασμένα αλλά αισιόδοξα και πολύ χαρούμενα. Ο δάσκαλος και ο άρχοντας ήταν πολύ περήφανοι και σκέφτηκαν να καλέσουν τους γονείς και τους δασκάλους του σχολείου των παιδιών να δουν τις ζωγραφιές τους και όλοι μαζί να το γιορτάσουνε.

Έτσι έστησαν τις κούτες στο μεγάλο σαλόνι του αρχοντικού τις φώτισαν καλά και παρήγγειλαν γλυκά και μεζέδες.

Οι καλεσμένοι έμειναν έκπληκτοι από το θέαμα που αντίκριζαν και τα μάτια των μικρών ζωγράφων επιβεβαίωναν τη χαρά τους. Ναι, ήταν αλήθεια, αυτοί οι μικροί μπορούσαν να κάνουν κι άλλα πράγματα εκτός από ζημιές και φασαρία. Μπορούσαν να παίζουν και να κερδίζουν τον χρόνο που τους φυλάκιζε το χαμόγελο. Μ' αυτά τα χρώματα μπορούσαν να φτιάξουν τον δικό τους κόσμο, τη δική τους φωλιά και να ταξιδέψουν στους δικούς τους ορίζοντες.

Μιχάλης Μανουσάκης, Μια αφήγηση για την τέχνη, Η Καθημερινή, 6/9/ 1998

Ασκήσεις

1. Γιατί ο Μιχάλης Μανουσάκης επιλέγει μια αφήγηση για να μιλήσει για την τέχνη στα παιδιά;
2. Στο κείμενο η αφήγηση Η ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΜΕΣΑ ΣΤΗΝ ΑΦΗΓΗΣΗ διακόπτεται από περιγραφές. Να βρείτε κάποιες περιγραφές και να συζητήσετε για τη λειτουργία τους στη συγκεκριμένη αφήγηση, βλ. και ['Εκφραση- 'Εκθεση Α' λυκείου, σ. 260](#).
3. Ένας δάσκαλος ζωγραφικής φέρνει τη χαρά σε ένα σχολείο του Μετσόβου. Με ποιον τρόπο το πετυχαίνει; Ποια αποτελέσματα έχει αυτή η προσπάθεια για τα παιδιά, για τον δάσκαλο και για τους γονείς;
4. *Αυτοί οι μικροί ... ορίζοντες* (τελευταία παράγραφος). Αφού σχολιάσετε το νόημα της ενότητας, να συζητήσετε:
 - για τον τρόπο με τον οποίο επηρεάζει η τέχνη τον άνθρωπο
 - για τη σημασία της τέχνης στη ζωή
 - για την αναγκαιότητα να μνηθεί το παιδί από τη μικρή ηλικία στις διάφορες μορφές τέχνης.

Έπειτα να δημιουργήσετε ένα κείμενο στο οποίο θα εκφράζετε τι σημαίνει η τέχνη για σας προσωπικά, προκειμένου να το αναρτήσετε στην ιστοσελίδα του σχολείου σας. Το κείμενό σας μπορεί να είναι πολύτροπικό, διανθισμένο με εικόνες, φωτογραφίες και ζωγραφιές, της προτίμησής σας.

 ΣΤΟΧΑΣΤΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ